

Todorka Kineva¹
University of National and World Economy,
Faculty of General Economics,
Economic Sociology Department
Sofia (Bulgaria)

616.98:578.834]:316.62(497.2)"2020"

351.77:[616.98:578.834(497.2)"2020"

Original scientific paper

Submitted 13/01/2021

Revised 25/03/2021

Accepted 25/03/2021

doi: [10.5937/socpreg55-30310](https://doi.org/10.5937/socpreg55-30310)

POSSIBILITIES FOR OVERCOMING COVID-19 – SOCIOLOGICAL ANALYSIS

Abstract: Government's anti-crisis measures are presented as a possibility to regulate and manage the Bulgarian economy and society during the Covid-19 crisis. The effects of their implementation to assist and support Bulgarian employers and unemployed people to handle the crisis are disclosed through empirical methods.

Keywords: Covid-19, crisis, opportunities, anti-crisis measures

Introduction

The outbreak of Covid-19 has created prerequisites for reconsidering people's way of life, reevaluating values, concepts, managerial strategies, ideologies and policies, it has redirected the focus of attention from the modern to the traditional, from global to regional and local, from European and global identity to ethnic culture and national identity (Boyadzhieva, 2020; Cogan, 2020). This is why the fast metamorphoses of the spirit and the way of thinking allow scholars to define it as a new 21st century crisis. As any other crisis, this one also causes both risks and provides opportunities to find ways to overcome it. The risks disclose the influences (effects, risks) the Bulgarian society, and not only it, is facing². The influences differ in content and nature and lead to diverse consequences. Their content aspect includes the individuals, their families, relatives and friends, on the one hand, and on the other, all government, municipal, private enterprises and companies.³ According to their nature, the influences function as incentives to stimulate the activity of the authorities related to formulating policies to support people and businesses and fighting the illness and its spread.

¹ t.kineva@unwe.bg

² Kineva, T. A report on the topic of risks, presented at a National Discussion "Socio-economic issues in Bulgaria in times of COVID-19 pandemic crisis, 15. 12. 2020, Sofia. The discussion was organized by the Union of Economists in Bulgaria and section "Sociology" at the Union of Scientists in Bulgaria.

³ For brevity the terms individuals and legal entities will be used in the text.

The main aim of the present report is to reveal the government's anti-crisis measures as possibilities to regulate and manage the economy and the society during the Covid-19 crisis and by using empirical methods to disclose the effects (results, benefits) of their impact on the support provided to employers and the unemployed in Bulgaria during the crisis.

To achieve this aim the following tasks should be approached:

1. To analyse the governmental anti-crisis measures in Bulgaria as a possible way to overcome the pandemic.
2. Using empirical approach to disclose the effects (benefits, results) of the implementation of the government's measures concerning the unemployed and the employers in Bulgaria during the period under consideration.

The sociological understanding about Covid-19 interprets it as a new type of contagious disease which is caused by a virus, spreads very fast globally and causes diverse social consequences (effects) and an overall change in people's lives. Due to the adverse impact the virus has on the economies and societies and because of the pace and scale at which it spreads, the governments of different countries are forced to undertake anti-crisis measures to cope with it (Stoyanova, 2014). These measures present ways out of the crisis the economies and the societies are going through during the Covid-19 pandemic, acknowledged by the World Health Organisation (WHO).

Possibilities for Dealing with the Crisis

The possibilities embody the ways to handle the adverse consequences of the Covid-19 pandemic both by individuals and legal entities. They include social and economic measures implemented by the government, the public financial resources for their implementation, the government's capacity to govern in times of crisis, stringent control over the distribution, redistribution and absorption of the provided financial and nonfinancial support etc.

As a whole, the possibilities which physical bodies (social measures which can in principle be defined as "soft" social policy and soft measures) have for handling the negative consequences of the Covid-19 crisis can be grouped in four areas.

The first area refers to extending funds to stimulate and retain the people employed in organisations, enterprises and companies. In the beginning of the pandemic the Bulgarian government undertook a series of measures which aimed to support the people directly involved in containing the pandemic and its consequences. In August 2020 the government extended the period during which some of the initial social measures were in force and implemented new ones which involved a 30% increase in the remuneration of all employed in spheres closely related to the containment of the Covid-19 crisis, including the ones working on the front line. Along with that the medical staff involved in the fight against Covid-19 received additional net payment to the amount of 1 000 lev (further BGN 67 mln were earmarked); travel vouchers for 210 lev for 7 nights in the government tourist sector. Another measure implemented in the same period concerned the salaries of social workers, employment intermediaries, labour inspectors and other workers in the system of the Ministry of Labour and Social Policy which were increased by 30% as of August 1st 2020. There was also an increase in the payment for night shifts of those working on the front line and the overtime pay for people working at some ministries – Ministry

of Health, Ministry of Labour and Social Policy, Ministry of Interior, and other institutions – The National Health Insurance Fund, the National Insurance Institute and others (Sega newspaper, 5.05.2020). In order to implement all those measures the 2021 State Budget Act envisions BGN 237 mln for the increase of the remuneration of health workers, as well as 15% increase of the payment of the workers at the MoI.

The second area includes measures to offset the decrease in the income of people whose opportunity to work was taken away because of the pandemic by offering them the possibility to take out interest-free loans to the amount of BGN 4 500; an increase in the monthly unemployment benefits from 9 lev to 12 lev a day as of October 1st 2020 and others. There was an increase in the standards set for financing the social services delegated by the government (to the amount of BGN 24.6 mln.) which provides possibilities for raising the remuneration of those involved in providing such services (social workers, rehabilitators, speech therapists, tutors and others).

The third area includes possibilities for supporting the most vulnerable social groups – pensioners, extremely poor, people with disabilities and others. Government support includes an increase of 6.7% of pensions as of July 1st 2020 (the minimum pension became BGN 250) and an additional monthly sum of BGN 50 for all pensioners (for the period between August and October 2020). The government adopted a decision for the official recalculation of the period of social security insurance for pensioners at the time of rewarding the pension and after its latest recalculation. The payments for people with disabilities were increased – payment for personal assistants under the Personal Assistance Act (further BGN 122 mln were given) and the increase of payments for people with disabilities; the validity of the expert decisions, granted by the Labour Expert Medical Commissions and the National Expert Medical Commissions was extended, all social payments are guaranteed (including the one-off grants). This is the area which also includes help for people in need (elderly, people with disabilities, people whose income is below the poverty line) by providing warm lunch and patronage care and the “Warm lunch” programme for the people in need is to continue in 2021. In October 2020 The Ministry of Labour and Social Policy and the Agency for Social Assistance organized a campaign to provide essential food packages to over 146 000 Bulgarians and their families and by the end of November the people who will have received assistance will amount to 470 000. It is envisaged that by the end of 2020 “The warm lunch in an emergency” programme will continue to provide warm lunch to over 26 000 Bulgarians in need and the “Public canteens” programme to another 4 000 people – people with disabilities.

The fourth area refers to providing finance and measures to benefit Bulgarian families. These measures include one-off help (to the amount of 375 lev) to families with children of up to 14 years of age; monthly help for families with children of up to 14 years who study from home and do not attend school or kindergarten because of the Covid-19 crisis (the maximum amount per month for one child is 610 lev, for two and more children – 915 lev); assistance for childcare by providing babysitters – under the “Parents in employment” project at the Employment Agency; one-off help (to the amount of 250 lev) for students who enrolled in the academic 2020-2021; the requirements for vaccination and medical checks for children as a condition for receiving monthly help for raising a child up to 1 year, as well as for receiving children allowances (COVID-19. Unified Information Portal), were removed.

The second wave of Covid-19 gave reasons for adopting additional social measures as of January 1st 2021. They concern the increase of the minimum wage (650 lev); the minimum pension (300 lev); the minimum working hour rate (3.92 lev). The adopted maximum pension becomes 1 440 lev and as of July 1st 2021 – the pensions which were awarded prior to the end of 2020 will go up by 5%.

From the start of the pandemic the Bulgarian government adopted a number of economic measures which provide different possibilities for legal entities⁴ – state-owned, municipal, private enterprises, companies etc. The main goal of these measures is to mitigate the unfavourable aftermaths of Covid-19. The possibilities provided by the government for the legal entities can also be grouped together in four areas.

The first area includes the provision of finance for extending loans: loans for micro and social enterprises (up to BGN 50 000); micro loans for entrepreneurs and self-employed individuals (up to BGN 50 000); unsecured loans for small and medium-sized enterprises (up to BGN 300 000); loans for small and medium enterprises with subsidised interest (up to BGN 3.6 mln.) – retaining employment during the crisis; loans for small and medium-sized enterprises (up to BGN 3.6 mln.); investment and working capital loans for urban development (up to BGN 40 mln. per municipality, public-private partnerships or enterprises) etc. It should be pointed out that there are possibilities for entrepreneurs too (especially in the field of innovations and digitalization) which can help the economic recovery – a measure for capital investments amounting to BGN 150 mln targeted at small and medium enterprises with focus on start-ups and innovative enterprises.

The second area concerns measures introduced to support small, medium-sized and larger enterprises by providing free help. This measure is aimed to preserve employment and guarantee the incomes of both working people and enterprises. The main measure to preserve employment is the “60/40” mechanism where the government covers 60% of the social security income of employees and of the social security contributions owed by the employer. As of October the businesses can use reliefs when applying for this measure. The aim of this measure is to preserve employment and to guarantee the incomes of the employees. In the sector of tourism this measure is transformed to “80/20”. Other measures are: “3-10” measure - support ranging from BGN 3 thousand to 10 thousand for micro and small enterprises, direct free payments for medium-sized enterprises by providing operational capital from BGN 30 thousand up to 150 thousand; payment of compensations to the amount of BGN 290 per month for each retained worker in the sectors of tourism, hospitality and transport (applications for retaining more than 26 thousand jobs were submitted at the Ministry of Labour and Social Policy by the beginning of October); subsidy for the minimum payment is provided for enterprises which take on unemployed people for a period of 3 months under the “Employment for You” programme. In response to the second Covid-19 wave, further economic measures were introduced in November 2020. One of them is the “Keep me” project (as of November 30th) targeting employers who temporarily stopped their activity due to the imposed anti-epidemic measures. This measure aims to support people working in bars, restaurants, cafes, language and educational centres, training centres, hairdressers and cosmetic salons and others who were forced to use their unpaid leave.

⁴ Strict social policy or tough measures.

In the period between November 6th and 20th 2020 the Ministry of Economy reported progress in supporting Bulgarian businesses to overcome the negative impact of the pandemic. The progress consisted in extending over BGN 400 mln (part of the anti-crisis package of the Ministry) to the Bulgarian companies and citizens. By November 19th 2020 a financial grant to the amount of BGN 173 mln was extended to nearly 21 190 project proposals which were approved under the “Support for micro and small enterprises for overcoming the economic consequences of the COVID-19 pandemic” procedure. The budget of the procedure will be increased to the amount of BGN 225 mln where the additional BGN 52 mln were provided as an anti-crisis measure aiming to guarantee the liquidity of micro, small and medium enterprises which were hit by the emergency situation and the Covid-19 pandemic (Ministry of Economy).

Other measures provided by the government concern the postponement of the payment of corporate tax until June 30th 2020 (for the year 2019); lowering the rate of the value added tax to 9% until the end of 2021 for the hospitality business, books and baby foods. In August this year the scope of the decreased value added tax was expanded to include wine, beer, tour operators and non-business travel, fitness halls and sports amenities. It is important to mention the “Children’s areas” procedure under Operational Programme “Human Resources Development”. It involves the creation of children’s areas at the workplace to provide the possibility for getting services for the children of the employees. This measure provides social benefits for employees and an opportunity to create new jobs for unemployed people who have to take care of their children.

According to data provided by the Ministry of Labour and Social Policy businesses in Bulgaria received over BGN 585 mln under the 60/40 mechanism (by the start of December 2020). Some 250 000 jobs were preserved. According to the analysis of the National Insurance Institute, some 9 000 companies benefited during the first stage of the measure (March – June), 5 241 companies received help during the second stage (July – September) and during the third one (October – December), the one operating currently, 2 661 companies received support (this is an ongoing measure and 4 872 companies whose documentation is being processed, are awaiting approval).

The third area includes granting government help to the enterprises in the processing industry. This support makes it possible to cover part of the expenditure of the enterprises related to transport, logistics, storing ready products and other operations concerning 2020 fruit and vegetable harvest processing, as well as support for livestock breeders and potato producers.

The fourth one concerns extraordinary empowerment of employers in terms of: introducing work from home/distance form of work, 10-day paid annual leave without the need for getting employee’s agreement etc.; imposing quarantine and closing kindergartens, schools and universities and introducing distance form of teaching.

Unfortunately, the economic measures did not lead to the expected results. This is evidenced in the study of the National Statistical Institute where it is pointed out that 41.7% of the studied non-financial enterprises reported a decrease in the revenue from sales of goods and services in November 2020 and merely 9.8% took advantage of the government measures implemented to support employers (NSI, 2020). The reasons for the low proportion of employers who have received a state subsidy under these anti-crisis measures are related mainly to the inability of companies to meet the required application criteria.

They appear to be the restrictive conditions for many of them. These are: the companies not to have been in difficulty as of 31.12.2019; to have paid workers' social security contributions; to have at least two completed financial years (2018 and 2019) before the date of notification of the procedure within which they have carried out business; to have suffered a decrease of at least 20% in their turnover for April 2020 compared to the average monthly turnover in 2019, with a minimum turnover of applicants for 2019 – BGN 30 000; the maximum grant amount should not exceed a certain percentage (depending on the sector) of the turnover generated by the applying company for 2019; restrictions on sectors that can apply, etc. Other reasons to be noted are: the high degree of bureaucracy of application procedures, employers' distrust of the effectiveness and efficiency of measures, delays in paying compensations, etc.

The fast rate of Covid-19 spread urged the European Commission to create a new financial instrument, called Next Generation EU. It envisages funds amounting to almost € 750 billion aimed to finance measures to overcome the consequences of the coronavirus crisis in the following three areas: providing support to member countries for their recovery; stimulating the economy and the private investments and learning the lessons of the crisis. In the context of this instrument the Bulgarian government started the implementation of the National Recovery and Sustainability Plan of Bulgaria (until 2026) which includes four main pillars – Innovative Bulgaria, Green Bulgaria, Connected Bulgaria and Fair Bulgaria. How will this plan function? It remains to be seen and evaluated in the future.

Effects from Implementing Government Policies

To determine the effects of the government's anti-crisis measures concerning employers and the unemployed a secondary analysis of data provided by the Empirical Sociological Study "Social Effects of the Implementation of Policies Aimed to Deal with COVID-19 crisis" (Kineva, 2020) was carried out between October 18th and December 16th 2020 including 256 respondents from 31 settlements in Bulgaria. This study is not representative and the selection of the respondents was based on the principle of accessibility and the principle of willingness to participate. The analysis of the results from the study shows the opinions and assessments made by unemployed people and employers referring to the efficiency of the implemented government policies concerning individuals and legal entities in Bulgaria in times of Covid-19. These conclusions are valid solely for the studied sample and cannot be generalized.

Effects for the unemployed

The results illustrate the degree of awareness of the unemployed about the anti-epidemic measures, about the government social and economic measures implemented to fight Covid-19 and about the possibilities they have to participate in those measures.

The research data show that all unemployed are aware of the anti-epidemic measures but only half of them (54%) follow all instructions (including wearing masks, personal hygiene, physical distance etc.) in order to protect themselves from infection with the coronavirus. Furthermore, they say that they avoid big gatherings, socialize with a limited number of people, wear masks in closed and open spaces, use disinfectants on a regular basis, observe high personal hygiene, and some people say that they eat healthy food to develop

strong immunity. Every fifth person in the group of the unemployed (21%) states that they keep only physical distance and limit social contacts as much as possible. Some 15% of the unemployed state that another measure which they implement is making their parents stay at home to avoid contracting the virus. It turns out that each in every ten unemployed people does not observe any measures aimed at protecting from contracting Covid-19.

As far as the degree to which the unemployed are informed about the government anti-crisis measures (economic and social), however, an extremely disturbing situation was observed. When asked “What government programmes aimed at dealing with the coronavirus pandemic in Bulgaria are you aware of?” a third of the unemployed admit that they do not know about such programmes run by the Bulgarian government (33%), and also that they are not interested in them (5%). The remaining 62% claim that they know about such programmes, the most popular of which is the “60/40” mechanism according to the majority of the respondents (47%) which is due to the fact that the mass media promote it from the very beginning of the pandemic; 3.2% of the respondents say that they are aware of the BGN 4 500 interest-free loans and the same percentage know about the one-off help to the amount of 375 lev for families with children. Other measures that a small share of the unemployed are aware of are the increase of the minimum unemployment benefit from 9 lev to 12 lev; an allowance of 50 lev for all pensioners; lower value added tax; support for small and medium-sized enterprises and others [\[Chart 1\]](#).

This data can be observed in yet another indicator related to the inclusion of the unemployed in the anti-crisis measures undertaken by the Bulgarian government. It becomes clear that the people who took advantage of the anti-crisis measures and the national programmes are merely 17%, 4.5% of the unemployed received monthly financial support for families with children of up to 14 years; 1.5% participated in the BGN 4 500 interest-free loan programme; and 2% participated in the “Employment for You” measure. Although the increased minimum unemployment benefit is a measure which is applicable for everyone – only 9% identify it and define it as a government programme fighting against Covid-19 crisis. It turns out that the main consequence of their participation in the anti-crisis measures is the support for the family budget (payment of bills and loan repayment) and “making both ends meet” (an unemployed woman, age 57).

In this context it should be noted that there are two main reasons – low degree of awareness and people’s unwillingness to apply. There are other reasons which lead to the limited participation in the anti-crisis measures and programmes. One of these is the high criteria and requirements to the applicants. According to one of the respondents “the institutions demand too much from people who want to apply for support”. One out of ten unemployed says they applied but were not approved. Another reason given by one out of ten respondents is the problem with the preparation of the set of documents needed for the application process which unemployed people see as a barrier to getting access to the programmes aimed at providing support. The distrust in the anti-crisis measures and the government is also another reason for people’s unwillingness to participate – it is expressed by 8% of the respondents. They say that “the money and help are given to figureheads and cronies (an unemployed man, age 51), “nothing is actually given to people in need” (an unemployed woman, age 37), and “I do not believe that they will pay me enough attention” (an unemployed man, age 24).

Effects for employers

To what degree are employers aware of the government programmes aimed at dealing with the negative consequences of the pandemic? The data in [Chart 2](#) show a worrisome picture of the impact of the pandemic on companies. It becomes obvious that one tenth of all employers are not aware that there are such anti-crisis measures and national programmes. There are employers who took advantage of the lower value added tax and the postponement of the payment of the corporate tax but they do not realize that these are part of the ongoing measures and this is the reason why they say that they are not aware of such measures.

One fifth of the employers do not provide an answer to the question “What government programmes aimed to deal with the coronavirus pandemic in Bulgaria are you aware of?”. Over half of the employers (57%) say that they know about the “60/40” mechanism; merely 6% are informed about the anti-crisis programme aimed to provide support for the small and medium enterprises; 1.6% say that they are familiar with the reduction in the value added tax, the postponement of the payment of the corporate tax and the monthly subsidy for preserving jobs to the amount of 290 lev; 2.4% mention other programmes.

Although they are partially informed about the existence of measures aimed to overcome the economic consequences of the Covid-19 pandemic, the predominant part of employers do not make use of them. The reasons for that are, on the one hand, objective – distrust in the efficiency of the measures, doubts concerning the possibilities for companies to receive in practice support from the state and concerns related to the bureaucracy associated with the application procedures. The data in [table 1](#) show that only one fifth of the employers actually make use of the “60/40” mechanism, 14% made use of the lower value added tax, every ten employer chose to postpone the payment of the corporate tax, 8% received support for small enterprises, 4% made use of the support provided for medium enterprises etc.

Employers say that the money they received under those programmes mostly helped them to retain their employees since that money was used to cover the labour expenses and to pay company expenditures – for instance, bills, rent etc.

In conclusion it can be summed up that according to employers the pandemic caused shocks in the companies included in the study, but they affected the business to different degrees and in different areas. The small and medium enterprises were hit the hardest and the big ones – the least. The negative consequences of the crisis can be mostly seen in the small companies, or the so called “small business”. The pandemic also had a stimulating impact on some of the companies (12%) which in fact chose to look for new opportunities in state of emergency.

Instead of conclusion

Despite all anti-crisis measures undertaken by the government, a growing crisis persists in Bulgaria – higher unemployment, marked poverty and social inequality, growing discontent and tension in the society. As the Chairman of the Bulgarian Industrial Association (BIA) Radosvet Radev says – there are three overlapping crisis in the society – pandemic and political ones which have been developing over the past nine months and the looming economic one.⁵

⁵ The economic autumn and the labour market: what is ahead? Accessible at [https://www.bia-bg.com/news/view/27526/\(4.12.2020\)](https://www.bia-bg.com/news/view/27526/(4.12.2020))

The results from the empirical study illustrate the inactive participation of the unemployed and the employers in the anti-crisis measures. The main reasons for the situation are as follows – insufficient awareness, distrust in the government and the government measures which “are partial and inconsistent”, complex application procedures as well as the lack of experience in functioning in a state of pandemic.

The secondary data analysis of the empirical study conducted by the author shows that the anti-crisis measures are short-term, aimed mostly at limiting the loss of jobs and preserving employment. At the moment there are no policies which aim at stimulating investments, entrepreneurship (new niches), innovation, human capital development, as well as creating efficient organization and restructuring of the work process (including work from home) which are particularly important for the recovery of the Bulgarian economy after the pandemic.

Тодорка Кинева¹
Универзитет за националну и светску економију,
Факултет за општу економију,
Катедра за економску социологију
Софија (Бугарска)

МОГУЋНОСТИ ПРЕВАЗИЛАЖЕЊА ПАНДЕМИЈЕ COVID-19 – СОЦИОЛОШКА АНАЛИЗА

Сажетак: Антикризне мере владе представљене су као могућност регулисања и управљања бугарском економијом и друштвом током кризе Covid-19. Ефекти спровођења ових мера ради помоћи и подршке бугарским послодавцима и незапосленим лицима у реаговању на кризу дати су на основу емпиријских метода.

Кључне речи: Covid-19, криза, могућности, антикризне мере

Увод

Избијање пандемије Covid-19 створило је предуслове за преиспитивање начина живота, поновну процену вредности, концепата, менаџерских стратегија, идеологија и политика, преусмеравајући фокус пажње са модерног на традиционално, са глобалног на регионално и локално, са европског и глобалног идентитета на етничку културу и национални идентитет (Boyadzhieva, 2020; Cogan, 2020). Због тога брза метаморфоза духа и начина размишљања омогућава научницима да ову пандемију препознају као нову кризу 21. века. Као и свака друга криза, и ова доноси ризике и пружа могућности за налажење начина за њено превазилажење. Ризици откривају утицаје (ефекте, опасности) са којима се суочава бугарско друштво, и не само оно². Утицаји се разликују према садржају и природи и доводе до разних последица. Аспект њиховог садржаја обухвата, с једне стране, појединце, њихове породице, родбину и пријатеље и, с друге, сва државна, општинска, приватна предузећа и компаније.³ Према њиховој природи, ти утицаји функционишу као подстрек за деловање

¹ t.kineva@unwe.bg

² Kineva, T., Извештај на тему ризика, представљен у националној дискусији „Социо-економска питања у Бугарској током кризе изазване пандемијом COVID-19, 15. 12. 2020, Софија. Дискусију је организовао Савез економиста у Бугарској и секција „Социологија” у Савезу научника у Бугарској.

³ Због једноставнијег сналажења, у овом тексту ће се користити изрази „појединци” и „правна лица”.

власти у вези са формулисањем политика за подршку појединаца и предузећа и за борбу против вируса и његовог ширења.

Главни циљ овог рада јесте да се открију државне антикризне мере као могућности за регулисање и управљање економијом и друштвом током кризе Covid-19 и да се путем емпиријских метода открију ефекти (резултати, користи) њиховог утицаја на подршку пружену незапосленим лицима у Бугарској током кризе.

Да би се остварио овај циљ, треба се позабавити следећим задацима:

1. анализирати антикризне мере бугарске владе као могући начин за превазилажење кризе.
2. применити емпиријски приступ како би се открили ефекти (користи, резултати) спровођења државних мера у вези са незапосленима и послодавцима у Бугарској током посматраног периода.

Са социолошког становишта, Covid-19 тумачи се као нов тип заразне болести изазване вирусом, која се веома брзо шири на глобалном нивоу и изазива разне друштвене последице (ефекте) и свеопшту промену у животу људи. Услед негативног утицаја који вирус има на економију и друштво (Stoianova, 2014) и због брзине и обима његовог ширења, владе разних земаља принуђене су да предузму антикризне мере како би се бориле против њега. Те мере представљају начин за излазак из кризе економија и друштва током пандемије Covid-19 коју је прогласила Светска здравствена организација (СЗО).

Могућности борбе против кризе

Могућности отелотворују начин на које се негативним последицама пандемије Covid-19 боре како појединци, тако и правна лица. Оне обухватају друштвене и економске мере које спроводи влада, затим државна финансијска средства за њихово спровођење, капацитет државе у време кризе, строгу контролу расподеле, прерасподеле и апсорпције обезбеђене финансијске и нефинансијске подршке итд.

У целини, могућности које имају физичка лица у борби против негативних последица кризе Covid-19 (друштвене мере које се начелно могу дефинисати као „мека“ социјална политика и меке мере) могу се поделити у четири групе.

Прва група односи се на давање средстава ради подстицаја и задржавања радника у организацијама, предузећима и компанијама. На почетку пандемије бугарска влада предузела је низ мера чији је циљ био да се подрже људи директно укључени у спречавање пандемије и њених последица. У августу 2020. влада је продужила период током којег су на снази биле неке од почетних социјалних мера и увела нове мере, као што је повећање накнаде од 30% свим запосленима у секторима који су блиско повезани са спречавањем кризе Covid-19, укључујући и оне који раде на првој линији фронта. Поред тога што је медицинско особље укључено у борбу против пандемије Covid-19 добило додатну исплату у нето износу од 1.000 лева (издвојено је још 67 милиона лева), обезбеђени су и ваучери за путовање у вредности од 210 лева са седам ноћења у државном туристичком сектору. Друга мера спроведена у истом периоду односи се на плате социјалних радника, посредника у запошљавању, инспектора рада и осталих запослених у систему Министарства за рад и социјалну политику, које су повећане за 30% почев од 1. августа 2020. године. Повећана је и цена рада у

ноћној смени за све запослене на првој линији фронта и цена прековременог рада за запослене у појединим министарствима – Министарству здравља, Министарству за рад и социјалну политику, Министарству унутрашњих послова и осталим институцијама, као што су Национални фонд за здравствено осигурање, Национални завод за осигурање итд. (Sega newspaper, 5. 05. 2020). Да би се спровеле све ове мере, Законом о државном буџету за 2021. предвиђено је 237 милиона лева за повећање накнаде здравственим радницима, као и повећање плата од 15% запосленима у Министарству унутрашњих послова.

Друга група обухвата мере за спречавање смањења прихода људи којима је ускраћена могућност за рад услед пандемије, тако што ће им се понудити могућност узимања бескаматних кредита до износа од 4.500 лева, повећање месечне накнаде за незапосленост у распону од 9 до 12 лева дневно почев од 1. октобра итд. Промењени су стандарди за финансирање социјалних услуга које делегира влада (до износа од 24,6 милиона лева), чиме је обезбеђена могућност за повећање накнаде лицима укљученим у пружање датих услуга (социјални радници, рехабилитатори, логопеди, васпитачи и други).

Трећа група укључује могућности за подршку најосетљивијих социјалних група – пензионера, најсиромашнијих, особа са инвалидитетом и осталих. Државна помоћ подразумева повећање пензија од 6,7% почев од 1. јула 2020. године (тако да минимална пензија сада износи 250 лева) и додатни месечни износ од 50 лева за све пензионере (у периоду између августа и октобра 2020). Влада је усвојила одлуку о званичном прерачуну периода социјалног осигурања за пензионере у тренутку давања пензије и после њеног последњег обрачуна. Повећане су исплате особама са инвалидитетом – износ за личне помоћнике у складу са Законом о личној помоћи (дато је још 122 милиона лева) и повећане су исплате особама са инвалидитетом; продужен је период важења стручних одлука које доносе Стручне комисије за медицину рада и Националне стручне лекарске комисије, и загарантована су сва социјална давања (укључујући једнократну помоћ). Ова група мера обухвата и помоћ сиромашним категоријама становништва (старијим особама, особама са инвалидитетом, особама чији је приход испод линије сиромаштва) у виду топлог obroка, патронажне неге и програма „Топли ручак” за сиромашне који ће се наставити и током 2021. године. Октобра 2020. су Министарство за рад и социјалну политику и Завод за социјалну заштиту организовали кампању за обезбеђивање пакета са основним намирницама за преко 146.000 Бугара и њихових породица, тако да ће број људи који су до краја новембра добили помоћ достићи 470.000. Предвиђено је да ће до краја 2020. програм „Топли ручак у ванредној ситуацији” наставити да обезбеђује топли оброк за 26.000 сиромашних становника Бугарске, док ће програм „Државне кантине” организовати помоћ за још 4.000 људи – особа са инвалидитетом.

У четвртој групи су пружање финансијских средстава и мера од којих имају користи породице у Бугарској. Ове мере обухватају једнократну помоћ (у износу од 375 лева) породицама са децом узраста до 14 година; месечну помоћ породицама са децом узраста то 14 година која похађају онлајн наставу и не одлазе у школу или вртић због кризе Covid-19 (максимални месечни износ од 610 лева за једно дете, а 915 лева за двоје и више деце); помоћ за бригу о деци, односно обезбеђивање особа које чувају децу у оквиру пројекта „Запослени родитељи” у организацији Завода за

запошљавање; једнократну помоћ (у износу од 250 лева) за студенте који су се уписали на факултет у академској 2020–2021. години. Укинута су захтеви за вакцинацију и лекарски преглед за децу као услов за добијање месечне помоћи за негу детета узраста до 1 године, као и за добијање децјег додатка (Обједињени портал за информације о COVID-19).

Други талас пандемије Covid-19 представљао је разлог за усвајање додатних социјалних мера 1. јануара 2021. године. Оне се односе на повећање минималне плате (650 лева), минималне пензије (300 лева), минималне цене рада (3,92 лева по сату). Усвојена максимална пензија износи 1.440 лева, а пензије које су обрачунате пре краја 2020. године биће повећане за 5% почев од 1. јула 2021. године.

Од почетка пандемије бугарска влада усвојила је низ економских мера које пружају разне могућности правним лицима⁴ – државним, општинским, приватним предузећима, компанијама итд. Главни циљ ових мера јесте да се ублажи неповољан период после пандемије Covid-19. Могућности које је влада пружила правним лицима такође се могу поделити у четири категорије.

Прва категорија обухвата обезбеђивање финансијских средстава за одобравање кредита према следећој скали: кредити за микро предузећа и друштвена предузећа (до 50.000 лева); микро-кредити за предузетнике и samozапослене појединце (до 50.000 лева); кредити без осигурања за мала и средња предузећа (до 300.000 лева); кредити за мала и средња предузећа са субвенционисаном каматом (до 3,6 милиона лева) – задржавање радних места током кризе; кредити за мала и средња предузећа (до 3,6 милиона лева); инвестициони зајмови и обртни капитал за урбанистички развој (до 40 милиона лева по општини, државно-приватном партнерству или предузећу) и тако редом. Треба нагласити да постоје могућности и за предузетнике (нарочито у области иновација и дигитализације) које би допринеле привредном опоравку – ова мера за капитална улагања достиже износ од 150 милиона лева намењених малим и средњим предузећима, са фокусом на старт-ап и иновативна предузећа.

Друга категорија односи се на мере уведене као подршка малим, средњим и већим предузећима кроз пружање бесплатне помоћи. Ова мера усмерена је на очување радних места и гарантовање прихода како запосленима, тако и предузећима. Главна мера за очување радних места јесте механизам „60/40”, где држава покрива 60% прихода од социјалног осигурања запослених и доприноса за социјално осигурање које дугује послодавац. Почев од октобра, компаније могу да користе олакшице приликом пријаве за ову меру. Она је усмерена на очување радних места и гарантовање прихода запосленима. У сектору туризма ова мера је преиначена у механизам „80/20”. Остале мере су: „3–10” – подршка у износу од 3.000 до 10.000 лева за микро и мала предузећа, директне неповратне исплате средњим предузећима у виду оперативног капитала у износу од 30.000 до 150.000 лева; исплата накнада у износу од 290 лева месечно за свако сачувано радно место у сектору туризма, угоститељства и превоза (пријаве за више од 26.000 сачуваних радних места поднете су Министарству за рад и социјалну политику до почетка октобра); субвенција за минималну

⁴ Строга социјална политика или строге мере.

плату исплаћена је предузећима која дају посао незапосленим лицима у периоду од 3 месеца у оквиру програма „Запослење за тебе”. Као одговор на други талас пандемије Covid-19, у новембру 2020. уведене су додатне економске мере. Једна од њих, пројекат „Задржи ме” (од 30. новембра), односи се на послодавце који су привремено обуставили пословање због уведених антиепидемијских мера. Ова мера има за циљ да подржи људе који раде у баровима, ресторанима, кафеима, центрима за стране језике и обуку, фризерским и козметичким салонима, као и другима који су били принуђени да оду на неплаћено одсуство.

У периоду 6–20. новембра 2020. Министарство привреде забележило је напредак у подршци бугарским компанијама у превазилажењу негативног утицаја пандемије. Тај напредак подразумевао је помоћ од преко 400 милиона лева бугарским компанијама и грађанима (у оквиру антикризног пакета овог Министарства). До 19. новембра 2020. финансијска помоћ у износу од 173 милиона лева дата је за чак 21.190 пројектних предлога који су одобрени у оквиру процедуре „Подршка микро и малим предузећима за превазилажење економских последица пандемије COVID-19”. Буџет за ову процедуру увећан је на износ од 225 милиона лева, при чему је додатних 52 милиона лева обезбеђено као антикризна мера којом се гарантује ликвидност микро, малих и средњих предузећа погођених ванредном ситуацијом и пандемијом Covid-19 (Министарство привреде).

Остале мере које је обезбедила држава јесу одложено плаћање пореза на приход предузећа до 30. јуна 2020 (за 2019. годину); смањена стопа пореза на додатну вредност на 9% до краја 2021. за угоститељство, књиге и храну за бебе. У августу ове године смањен је порез на додатну вредност и за винарије, пиваре, путне оператере, путовања која нису пословне природе, фитнес центре и спортске објекте. Важно је напоменути процедуру „Простор за децу” у оквиру Оперативног програма „Развој људских ресурса”. Она подразумева организовање простора за децу на радном месту запослених како би се омогућила услуга старања о деци док њихови родитељи раде. Овом мером обезбеђена је социјална помоћ запосленима и могућност отварања нових радних места за незапослене који ће чувати децу док им родитељи раде.

Према подацима Министарства за рад и социјалну политику, компаније у Бугарској добиле су преко 585 милиона лева у оквиру механизма 60/40 (до почетка децембра 2020). Сачувано је око 250.000 радних места. На основу анализе Националног завода за осигурање, ову меру је током прве фазе (март–јун) искористило отприлике 9.000 компанија; 5.241 компанија добило је помоћ током друге фазе (јул–септембар) и током треће фазе (октобар–децембар) која је у току. Подршку је добило 2.661 компанија (ова мера је тренутно на снази, а одобрење чека још 4.872 компанија чија се документација обрађује).

Трећа категорија обухвата давање државне помоћи предузећима у прерађивачкој индустрији. Ова подршка омогућава покривање дела трошкова предузећа која се баве транспортом, логистиком, складиштењем готових производа и осталим делатностима у вези са бербом односно жетвом воћа и поврћа из 2020. године, као и помоћ сточарима и узгајивачима кромпира.

Четврта категорија укључује оснаживање послодавца у смислу увођења рада од куће/рада на даљину, десетодневног плаћеног годишњег одмора без неопходне

сагласности запосленог итд.; увођења карантина и затварање обданишта, школа и универзитета, као и увођења онлајн наставе.

Нажалост, економске мере нису довеле до очекиваних резултата. О томе сведочи студија Националног завода за статистику у којој се наводи да је 41,7% посматраних нефинансијских предузећа пријавило смањене приходе од продаје робе и услуга у новембру 2020, а свега 9,8% њих искористило је државне мере уведене као подршка послодавцима (NSI, 2020). Разлози за низак проценат послодаваца који су добили државне субвенције у оквиру ових антикризних мера односе се превасходно на немогућност компанија да задовоље тражене критеријуме за пријаву. Многима од њих је немогуће испунити ограничавајуће услове. То су: потврда да компаније немају проблема у пословању од 31. 12. 2019. године; да су платиле социјалне доприносе за запослене; да су пословале током најмање две читаве финансијске године (2018 и 2019) пре датума подношења захтева; да су доживеле пад промета од најмање 20% у априлу 2020. у поређењу са просечним месечним прометом током 2019. године, при чему су подносиоци захтева у 2019. морали да имају минимални промет од 30.000 лева; максимални износ помоћи не сме да премаши одређени проценат промета (у зависности од сектора) оствареног током 2019; ограничења у вези са секторима који могу да се пријаве, итд. Треба поменути и остале разлоге: висок степен бирократије приликом поступка пријављивања, неповерење послодаваца у делотворност и ефикасност мера, као и кашњење у исплати надокнада.

Убрзано ширење вируса Covid-19 подстакло је Европску комисију да установи нови финансијски инструмент познат као ЕУ Следећа генерација. Он предвиђа средства у износу од чак 750 милијарди евра за финансирање мера за превазилажење последица кризе изазване коронавирусом у следеће три области: пружање подршке државама чланицама ЕУ за њихов опоравак; подстицање економије и приватних инвестиција, као и извлачење поука из кризе. У контексту овог инструмента, бугарска влада почела је да спроводи Национални план опоравка и одрживости (до 2026), који почива на четири главна ослонца – Иновативна Бугарска, Зелена Бугарска, Повезана Бугарска и Праведна Бугарска. Како ће овај план функционисати? Престојаје нам да то видимо и проценимо у будућности.

Ефекти спровођења државних политика

Да би се утврдили ефекти антикризних мера државе које се односе на послодавце и незапослене, између 18. октобра и 16. децембра 2020. обављена је секундарна анализа података добијених из Емпиријске социолошке студије под називом „Друштвени ефекти спровођења политика за сузбијање пандемије Covid-19” (Kineva, 2020). Студија је обухватила 256 испитаника из 31 насеља у Бугарској. Ова студија није репрезентативна, а одабир испитаника заснован је на принципу доступности и на принципу њихове спремности на учешће. Анализа резултата студије показује мишљења и процене незапослених и послодаваца о ефикасности спроведених државних политика које се односе на појединце и правна лица у Бугарској током пандемије Covid-19. Ови закључци су валидни само за посматрани узорак и не могу се генерализовати.

Ефекти за незапослене

Резултати илуструју степен свести незапослених о антиепидемијским мерама, о државним социјалним и економским мерама спроведеним у борби против вируса Covid-19, те о могућностима које су им дате за коришћење ових мера.

Подаци истраживања показују да су сви незапослени упознати са антиепидемијским мерама, али да само половина њих (54%) прати сва упутства (укључујући ношење маске, одржавање личне хигијене и физичке дистанце итд.) у циљу заштите од заразе коронавирусом. Осим тога, они кажу да избегавају велике скупове, да се друже само са ограниченим бројем људи, да носе маске у затвореном простору и напољу, да редовно користе дезинфекциона средства, одржавају висок степен личне хигијене, док неки од њих кажу да се хране здраво како би развили снажан имунитет. Сваки пети испитаник у групи незапослених (21%) изјавио је да само одржава физичку дистанцу и да у највећој могућој мери ограничава друштвене контакте. Око 15% незапослених наводи да је друга мера коју примењују то што су наговорили своје родитеље да остану код куће како би избегли заразу. Испоставило се да један од десет незапослених не поштује ниједну меру предвиђену за заштиту од заразе вирусом Covid-19.

Међутим, када је реч о степену у којем су незапослени обавештени о државним антикризним мерама (економским и социјалним), забележена је крајње узнемирујућа ситуација. На питање „Са којим сте државним програмима усмереним на начин поступања током пандемије коронавируса у Бугарској упознати?“, трећина незапослених признаје да не знају за програме које је покренула бугарска влада (33%), као и да нису заинтересовани за те програме (5%). Преосталих 62% тврди да су упознати са датим програмима од којих је, по мишљењу већине испитаника (47%), најпопуларнији механизам „60/40“, због чињенице да га масовни медији промовишу од самог почетка пандемије. Осим тога, 3,2% испитаника каже да су упознати са бескаматним кредитима од 4.500 лева, а исти проценат њих зна и за једнократну помоћ у износу од 375 лева за породице са децом. Остале мере са којима је упознат мали број незапослених су повећање минималне накнаде за незапосленост са 9 на 12 лева; помоћ од 50 лева за све пензионере; нижа вредност пореза на додатну вредност; подршка малим и средњим предузећима и друго (Графикон 1).

Ови подаци могу се видети на основу још једног показатеља који се односи на укључивање незапослених у антикризне мере бугарске владе. Види се да је само 17% људи искористило антикризне мере и националне програме, док је 4,5% незапослених добило месечну финансијску помоћ за породице са децом узраста до 14 година; 1,5% је учествовало у програму добијања бескаматних кредита у износу од 4.500 лева, а 2% у програму „Запослење за тебе“. Иако се повећање минималне накнаде за незапосленост односи на свакога, ову меру је препознало само 9% испитаника који је дефинишу као државни програм у борби против кризе Covid-19. Испоставило се да је главни циљ њиховог прихватања антикризних мера добијање помоћи за породични буџет (плаћање рачуна и отплата кредита) и „састављање краја с крајем“ (незапослена жена стара 57 година).

У овом контексту треба напоменути да за то постоје два главна разлога – низак степен свести и неспремност људи да се пријаве за помоћ. Ипак, има и других разлога

који доводе до ограниченог учешћа у антикризним мерама и програмима. Један од њих су високи критеријуми и захтеви који се постављају подносиоцима. Према једном од испитаника, „институције превише захтевају од људи који желе да се пријаве за подршку”. Један од десет незапослених каже да се пријавио, али му пријава није одобрена. Још један разлог који је навео један на сваких десет испитаника јесте проблем у вези са припремом документације потребне за процес пријаве, што незапослени виде као препреку за приступ програмима чији је циљ пружање подршке. Неповерање према антикризним мерама и влади такође је разлог за неспремност људи да учествују, што је изјавило 8% испитаника. Они кажу да се „новац и помоћ дају важним особама и пријатељима” (незапослени мушкарац стар 51 годину), „ништа се не даје људима којима је потребно” (незапослена жена стара 37 година) и „не верујем да ће ми посветити довољно пажње” (незапослени мушкарац стар 24 године).

Ефекти за послодавце

У којој мери су послодавци упознати са државним програмима усмереним на спречавање негативних последица пандемије? Подаци из [Графикана 2](#) показују забрињавајућу слику о утицају пандемије на компаније. Очигледно је да десетина свих послодаваца уопште не зна за ове антикризне мере и националне програме. Има послодаваца који су искористили смањени порез на додату вредност и одложено плаћање пореза на добит предузећа, али не схватају да су оне део постојећих мера, па је то разлог због којег кажу да нису ни упознати са датим мерама.

Петина послодаваца није дала одговор на питање „Са којим сте државним програмима усмереним на начин поступања током пандемије коронавируса у Бугарској упознати?”. Више од половине послодаваца (57%) каже да знају за механизам „60/40”; свега 6% њих је обавештено о антикризном програму чији је циљ пружање подршке малим и средњим предузећима; 1,6% њих каже да су упознати са смањеним порезом на додату вредност, одложеним плаћањем пореза на добит предузећа и месечном субвенцијом у износу од 290 лева за очување радних места; 2,4% послодаваца поменуло је и остале програме.

Иако су делимично обавештени о постојању мера за превазилажење економских последица пандемије Covid-19, највећи број послодаваца их не користи. Разлози за то су, с једне стране, објективни – неповерење у ефикасност мера, сумње у вези са могућностима компанија да у пракси добију подршку државе и забринутост због бирократије повезане са поступцима пријављивања за помоћ. Подаци у [Табели 1](#) показују да свега петина послодаваца заиста користи механизам „60/40”, да је 14% њих искористило смањени порез на додату вредност, док је сваки десети послодавац одлучио да искористи одложено плаћање пореза на добит предузећа; 8% послодаваца добило је подршку за мала предузећа, а 4% је искористило подршку намењену средњим предузећима итд.

Послодавци кажу да им је новац добијен у оквиру ових програма углавном помогао да задрже раднике јер је новац искоришћен за покривање трошкова радне снаге и плаћање трошкова компаније, на пример рачуна, закупа итд.

На крају, може се закључити да је пандемија, по мишљењу послодаваца, изазвала потресе у компанијама обухваћеним у овој студији, али да је утицала на пословање

у различитој мери и у различитим областима. Мала и средња предузећа су највише погођена, а највећа – у најблажем облику. Негативне последице кризе могу се првенствено видети у малим компанијама, односно такозваним „малим предузећима”. Пандемија је такође подстицајно деловала на поједине компаније (12%) које су, у ствари, одлучиле да током ванредног стања потраже нове могућности.

Уместо закључка

Упркос свим антикризним мерама које је предузела влада, у Бугарској и даље влада криза – већа незапосленост, изражено сиромаштво и социјална неједнакост, повећано незадовољство и напетост у друштву. Као што каже Радосвет Радев, председавајући Бугарског индустријског удружења, у друштву постоје три кризе које се преклапају – пандемија и политичка криза, које су настале у последњих девет месеци, као и предстојећа економска криза.⁵

Резултати емпиријске студије илуструју неактивно учешће незапослених и послодаваца у антикризним мерама. Главни разлози за овакву ситуацију су следећи: недовољно развијена свест, неповерење у државу и државне мере које су „делимичне и недоследне”, сложене процедуре, као и недостатак искуства у поступању током пандемије.

Секундарна анализа података из емпиријске студије коју је спровела ауторка показују да су антикризне мере краткорочне и усмерене углавном на ограничавање губитка посла и задржавање радних места. У овом тренутку не постоје политике чији је циљ подстицање инвестиција, предузетништва (нове нише деловања), иновација, развоја људског капитала, као и стварања ефикасне организације и реструктурирања процеса рада (укључујући и рад од куће), што је изузетно значајно за опоравак бугарске привреде после пандемије.

REFERENCES / ЛИТЕРАТУРА:

- Boyadzhieva, N. (2020). *Truths, fiction and hypotheses about COVID-19*. Sofia: Publishing house Zheni Hadzhiivanova. [In Bulgarian]
- Cogan, I. (2020). *The Virus that Changed Our Lives. COVID-19 and Other Infections*. Sofia: Paritet. [In Bulgarian]
- Kineva, T., Empirical Sociological Study, “*Social Effects of the Implementation of Policies Aimed to Deal with COVID-19 crisis*”, Oct 18 – Dec 16 2020. [In Bulgarian]
- Stoyanova, M. (2014). *Conflicts through the prism of sociology*. Second edition. Sofia: Publishing complex – UNWE. [In Bulgarian]

Electronic sources / Електронски извори:

<https://www.investor.bg/ikonomika-i-politika/332/a/borisov-razporedi-poveche-pari-v-biudjet-2021-za-lekari-i-polica-i-315171/> [In Bulgarian]

⁵ The economic autumn and the labour market: what is ahead? Доступно на: [https://www.bia-bg.com/news/view/27526/\(4.12.2020\)](https://www.bia-bg.com/news/view/27526/(4.12.2020))

<https://www.segabg.com/node/133516> [In Bulgarian]

<https://www.nsi.bg/bg/node/18774> [In Bulgarian]

<https://coronavirus.bg/bg/merki/socialni> [In Bulgarian]

<https://www.bia-bg.com/news/view/27526/> [In Bulgarian]

<https://www.mlsp.government.bg/nad-585-mln-lv-e-poluchil-biznest-po-myarkata-6040-do-momenta> [In Bulgarian]

<https://mi.government.bg/bg/news/napredak-po-antikrizisnite-ikonomicheski-merki-izpalnyavani-ot-ministerstvoto-na-ikonomikata-za-preodo-3974.html?p=eyJwYWdlJjozfQ==> [In Bulgarian]

<http://strategy.bg/PublicConsultations/View.aspx?lang=bg-BG&Id=5572> [In Bulgarian]

APPENDIX / ПРИЛОГ

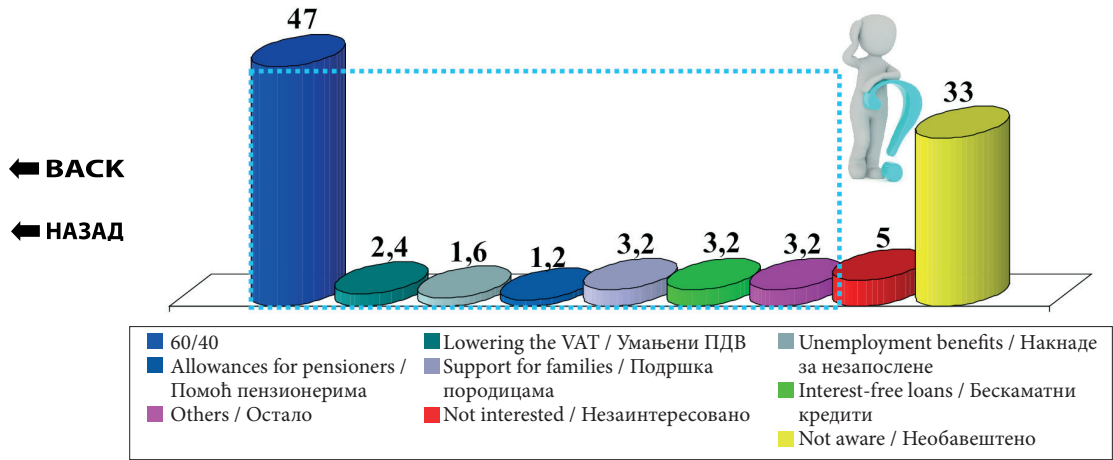

Chart 1. Anti-crisis measures awareness (% unemployed respondents) /
Графикон 1. Свест о антикризним мерама (% незапослених испитаника)

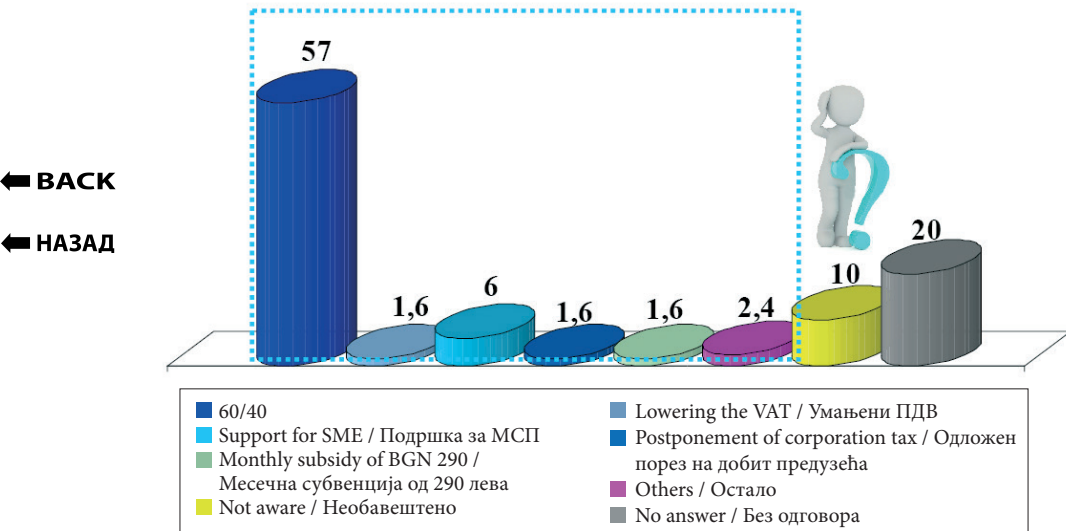

Chart 2. Impact of the pandemic on businesses (% of employers) /
Графикон 2. Утицај пандемије на пословање (% послодаваца)

Table 1. Participation of companies in the government anti-crisis measures (% of employers) / Табела 1: Учешће компанија у владиним антикризним мерама (% послодаваца)

	YES / ДА	NO / НЕ	NO ANSWERHE / БЕЗ ОДГОВОРА
60/40 mechanism / механизам 60/40	19	71	10
Postponement of the payment of the corporation tax until June 30 th 2020 / Одложено плаћање пореза на добит предузећа до 30. јуна 2020.	11	77	12
Support for small enterprises / Подршка малим предузећима	8	81	11
Support for medium-sized enterprises / Подршка средњим предузећима	4	84	12
Lowering VAT to 9% (for hospitality services, books and baby foods) / Смањење ПДВ-а на 9% (за угоститељске услуге, књиге и храну за бебе)	14	73	13
Subsidy for minimum salary for a three-month period for hiring unemployed people / Субвенције за минималну плату током тромесечног периода приликом ангажовања незапослених лица	6	78	16
Monthly subsidy of up to BGN 290 for each preserved job in the sectors of tourism, hospitality and others / Месечна субвенција до 290 лева за свако сачувано радно место у сектору туризма, угоститељства итд.	3,2	79	18

← ВАСК

← НАЗАД